

*Rafał Kot**

M.Strzyż (red.), Perspektywy rozwoju regionu w świetle badań krajobrazowych
Problemy Ekologii Krajobrazu PAEK,
2004, Kielce, s. 17-
ISBN 83-919881-8-X

Zagrożenia wybranych form ochrony przyrody województwa kujawsko-pomorskiego

Wprowadzenie

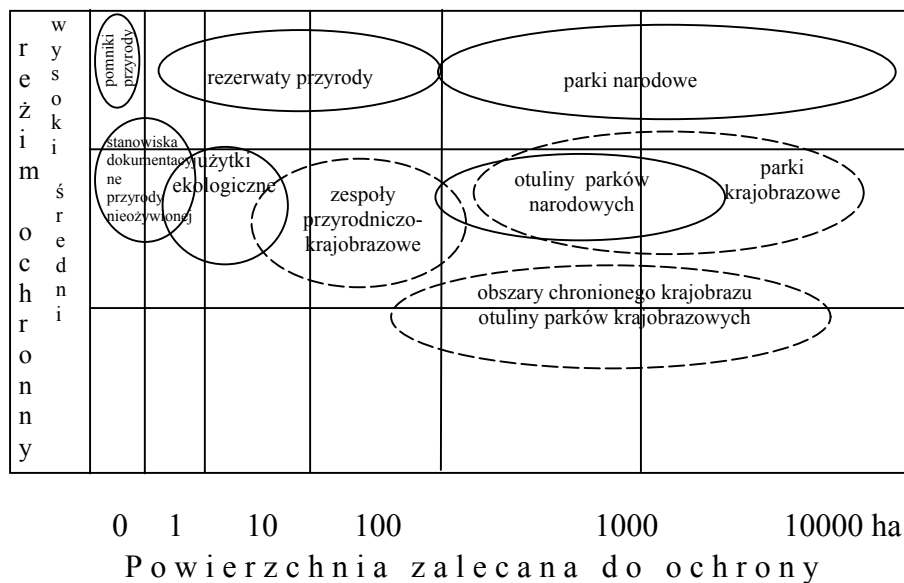
W 1991 r. weszła w życie ustawa o ochronie przyrody, która wprowadziła w Polsce poza istniejącymi formami, tak zwane indywidualne formy ochrony konserwatorskiej, do których należą: pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

W dotychczasowej klasyfikacji rezerwatów istnieją: podział Czubińskiego (1965) oraz nowsza klasyfikacja opracowana przez Symonides (1996), która nawiązuje do projektu Denisiuka (1987), w której autorzy wydzielają typy i podtypy rezerwatów według głównego przedmiotu ochrony oraz według głównego typu środowiska.

Z punktu widzenia niniejszych rozważań istotne są relacje reżimu ochronnego, powierzchni form ochrony konserwatorskiej (rezerwatów i obiektów ochrony indywidualnej) oraz przedmiotu ochrony. Wspomniana wyżej ustawa nie podejmuje kwestii reżimu ochronnego i powierzchni (poza powierzchnią parków narodowych, która nie może być mniejsza niż 1000 ha). Niektóre zależności reżimu ochronnego i powierzchni przedstawia Kistowski (2001), jednak autor zajmuje się przede wszystkim reżimem ochronnym i powierzchnią pozostałych form ochrony przyrody w odniesieniu do parków krajobrazowych. Mało miejsca poświęcono zależnościom przedmiotu i powierzchni ochrony w odniesieniu do rezerwatów i obiektów ochrony indywidualnej. Dla niniejszych zagadnień istotne są przedstawione przez autora relacje pomiędzy reżimem ochronnym, powierzchnią i typem ochrony dla różnych typów konserwatorskich form ochrony przyrody (tab. 1).

* Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Instytut Geografii, Zakład Geografii Fizycznej i Paleogeografii Czwartorzędu, Toruń

1. Relacje pomiędzy reżimem ochronnym oraz zalecaną do ochrony powierzchnią dla różnych typów konserwatorskich form ochrony przyrody wg Kistowskiego (2001)

- dominacja ochrony zasobów i walorów przyrodniczych
- dominacja ochrony walorów krajobrazowych (widokowych)

Ryc. 1. Lokalizacja wybranych form ochrony przyrody poddanych analizom na tle jednostek fizycznogeograficznych wg J. Kondrackiego (2000)

Fig. 1.

Z przedstawionych zależności wynika, że rezerwaty przyrody mają wysoki reżim ochronny, a ich optymalne powierzchnie powinny być ustalane w przedziale 1 – 1000 ha (w woj. kujawsko-pomorskim powołano np. rezerwat krajobrazowy o powierzchni 1681,5 ha – „Dolina Brdy”).

Przedmiotem ochrony w rezerwach jest bio- lub georóżnorodność, a także krajobraz z jego wartościami (przede wszystkim w rezerwach krajobrazowych). Wśród obiektów ochrony indywidualnej najwyższy reżim ochronny ma pomnik przyrody, którego powierzchnia nie powinna przekraczać 1 ha. Stanowiska dokumentacyjne i

użytki ekologiczne mają średni reżim ochronny, a ich powierzchnie wynosić powinny: dla pierwszego typu do 10 ha, a dla drugiego typu 1 – 100 ha. Przedmiotem ochrony pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych i użytków ekologicznych jest bio- i georóżnorodność. Niski i średni reżim ochronny z charakteryzowanych form mają zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, które mogą mieć największe powierzchnie, tj. od kilkudziesięciu do ponad 1000 ha. Ich głównym przedmiotem ochrony są przede wszystkim wartości krajobrazu. Kistowski (2001) sugeruje m. in., że mało zasadne wydaje się lokalizowanie w granicach parków krajobrazowych zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu, bo ich reżim ochronny jest zbliżony lub niższy.

Lokalizacja wybranych form ochrony przyrody i ich analiza

Wśród analizowanych obiektów ochrony konserwatorskiej znalazły się dwa istniejące rezerваты: geomorfologiczny „Jezioro Fletnowskie”, krajobrazowy „Dolina Osy”, projektowany rezerwat krajobrazowy „Parów Cieleczyński”, istniejące stanowisko dokumentacyjne „Białochowo”, zespół przyrodniczo krajobrazowy „Słupski Gródek nad Osą”, użytek ekologiczny „Słup” oraz projektowane stanowisko dokumentacyjne „Kem w Czemplowie” (ryc. 1). Trzy spośród wyżej wymienionych obiektów, tj. „Jezioro Fletnowskie”, Parów Cieleczyński” i „Kem w Czemplowie” położone są w granicach Parku Krajobrazowego Doliny Dolnej Wisły.

W obrębie malowniczego fragmentu doliny Osy (mezoregion Pojezierze Chełmińskie 315.11, Kondracki, 2000), (ryc. 2), na mocy Zarządzenia MOŚZNiL z 13.06.1994 r. (Monitor Polski z 1994 r., Nr 35) utworzono rezerwat krajobrazowy. Jego powierzchnia wynosi 665,12 ha, a głównym celem ochrony jest zachowanie systemu przyrodniczego doliny rzecznej. Dolina w granicach rezerwatu ma długość ok. 11 km, natomiast rzeka Osa ok. 14 km. Rzeka Osa rozdziela Wysoczyznę Chełmińską i Łasińską (Galon 1984). W południowo-wschodniej części rezerwatu krajobrazowego wydzielono typy uroczysk (Kot, 2000).

W pobliżu rezerwatu utworzono zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Słupski Gródek n/Osą” o powierzchni 4,78 ha oraz użytek ekologiczny „Słup” o powierzchni 1,1 ha (ryc. 3). Przedmiotem ochrony zespołu przyrodniczo-krajobrazowego jest krawędź wysoczyzny z licznymi jarami oraz wczesnośredniowieczne grodzisko porośnięte ponad 100-letnim lasem. W użytku ekologicznym chroni się zasoby genowe flory w obrębie łąki wśród lasów.

W zachodniej części mezoregionu Basen Grudziądzki 314.82 (Kondracki, 2000) utworzono na mocy Zarządzenia MOŚZNiL z 11 grudnia 1995 r. Monitor Polski Nr 5, poz. 44 z dnia 23.01.1996 r. rezerwat geomorfologiczny „Jezioro Fletnowskie” (ryc. 4). Jego powierzchnia wynosi 25,21 ha, w tym lasy zajmują 17,7 ha, a bagna i wody 7,5 ha. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych unikalnej pod względem geomorfologicznym rynny Jeziora Fletnowskiego przecinającej południkowo Basen Grudziądzki (Wiśniewski, Dymarz, 1993). Ochronie podlega tutaj

przede wszystkim „subglacialna rynna o interesującej historii ewolucji geomorfologicznej, Jezioro Fletnowskie wypełniające centralną część obniżenia rynnowego, torfowiska niskie w akumulacyjnej fazie rozwoju, proces zarastania jeziora, proces sukcesji zbiorowisk roślinnych, niektóre zbiorowiska roślinne oraz glony jeziora” (Plan Ochrony 1998).

Projektowany rezerwat krajobrazowy „Parów Cieleczyński” (mezoregion Dolina Fordońska 314.83, Kondracki 2000) ma zajmować powierzchnię 35,77 ha (ryc. 5). Celem jego utworzenia jest ochrona interesującego pod względem geomorfologicznym krajobrazu w postaci głębokiego, rozczłonkowanego parowu, zachowanie stanowiska piaskowców i zlepieńców plejstoceniowych oraz rzadkich i interesujących gatunków zwierząt i unikatowych w tej części Polski zespołów roślinnych.

W północnej części mezoregionu Kotliny Grudziądzka 314.82 oraz częściowo w południowo zachodniej części makroregionu Pojezierze Iławskie 314.9 (Kondracki, 2000) utworzono na mocy Rozporządzenia Wojewody Toruńskiego z dnia 15 maja 1998 r. stanowisko dokumentacyjne „Białochowo” (ryc. 6). Zajmuje ono powierzchnię 93,52 ha, a przedmiotem jego ochrony jest unikatowy fragment wysoczyzny morenowej ze strefą zboczową, z licznymi niszami źródłiskowymi i wąwozami, a także dno Basenu Grudziądzkiego oraz wychodnie zlepieńca plejstoceniowego uznane w 1996 roku za pomnik przyrody.

W południowo-zachodniej części Pojezierza Chełmińskiego 315.11 (Kondracki, 2000), w okolicach wsi Czemlewo Pasierbski i Lankauf (1994) rozpoznali wiele interesujących form rzeźby. Autorzy zwrócili również uwagę na bardzo duże wartości, już w znacznej części wyeksploatowanego kemu (ryc. 7), z charakterystyczną dla tej formy litologią i budową wewnętrzną. Kem w Czemlewie został zaproponowany dla ochrony, jako klasyczny przykład stanowiska dokumentacyjnego.

Porównanie przedmiotu ochrony, reżimu ochronnego oraz powierzchni wybranych form ochrony przyrody województwa kujawsko-pomorskiego

Ustawa o ochronie przyrody z 1991 r. (z późniejszymi zmianami) dość ogólnie podejmuje kwestie przedmiotu ochrony wybranych form, zwłaszcza obiektów ochrony indywidualnej. Stąd w wielu przypadkach istnieją rozbieżności określenia typu formy ochrony konserwatorskiej oraz przedmiotu i celu ochrony w odniesieniu do wartości obszarów i ich komponentów. Na niektóre z tych problemów zwrócił również uwagę Kistowski (2001).

W przypadku wybranych form ochrony istniejących lub projektowanych w granicach woj. kujawsko-pomorskiego widoczne są rozbieżności przedmiotu, reżimu oraz powierzchni ochrony (tab. 2 – 4) w odniesieniu do wartości i jakości bio- i georóżnorodności środowiska.

Zagrożenia wybranych form ochrony przyrody województwa kujawsko-pomorskiego

Tabela 2. Główny i drugorzędny przedmiot ochrony wybranych obiektów ochrony konserwatorskiej woj. kujawsko-pomorskiego

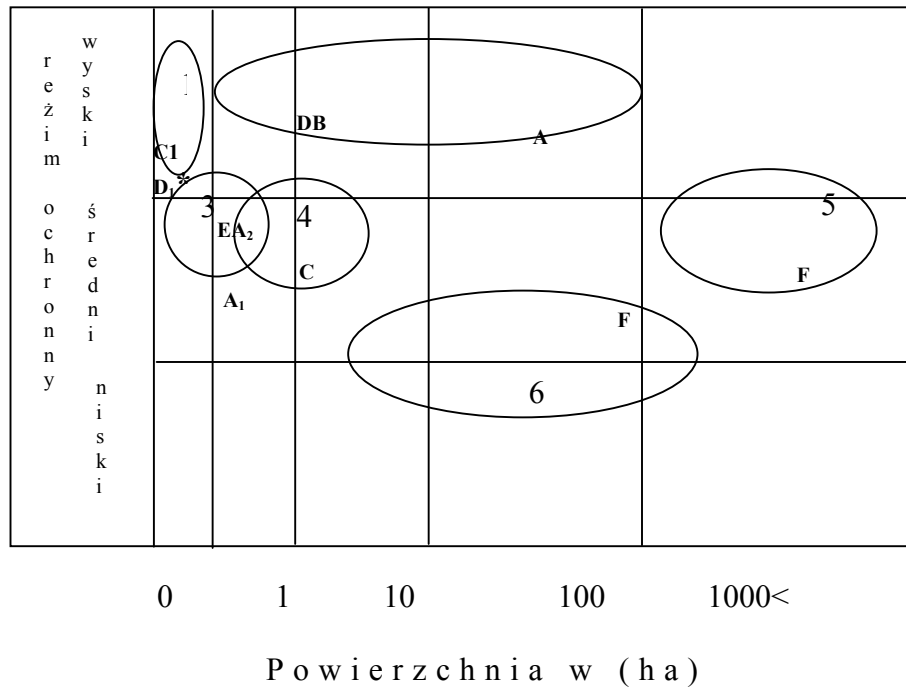
Table 2.

Nazwa obiektu Przedmiot ochrony	RK „Dolina Osy”	Zespół przyrodniczo-kraj. „Słupski Gródek n/Osą”	Użytek Ekologiczny „Słup”	RG „Jezioro Fletnowskie”	Stanowisko dokumentacyjne „Białochowo”	Pomnik przyrody „Białochowo”	RK projektowany „Parów Cielszyński”	Zlepińce plejstocenske w „Parowie Ciele-szyńskim”	Stanowisko dokumentacyjne projektowane „Kem w Czernlewie”	PK DDW
	A	A ₁	A ₂	B	C	C ₁	D	D ₁	E	F
Bioróżnorodność	•		•	•			•			•
Element bioróżnorodności				•						
Georóżnorodność	•			•	•		•			•
Element georóżnorodności				•	•	•	•	•	•	
Krajobraz w ujęciu fizjonomicznym (widokowym)	•	•								•
Element kulturowy krajobrazu		•								

- główny przedmiot ochrony formy ochrony
- drugorzędny przedmiot ochrony formy ochrony

Tabela 3. Reżim ochronny i powierzchnia wybranych form ochrony konserwatorskiej woj. kujawsko-pomorskiego

Table 3.

* obiekt zaproponowany do ochrony przez autora

Wybrane formy ochrony przyrody woj. kujawsko-pomorskiego: A – Rezerwat Krajobrazowy „Dolina Osy”; A₁ - Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Słupski Gródek nad Osą”; A₂ – Użytek Ekologiczny „Słup”; B – Rezerwat Geomorfologiczny „Jezioro Fletnowskie”; C – Stanowisko Dokumentacyjne „Białochowo”; C₁ – Pomnik Przyrody „Białochowo”; D – projektowany Rezerwat Krajobrazowy „Parów Cieleżyński”; D₁ – projektowany Pomnik Przyrody „Złepięce Plejstoceńskie w Parowie Cieleżyńskim”; E – projektowane Stanowisko Dokumentacyjne „Kem w Czemlewie”; F – Park Krajobrazowy Doliny Dolnej Wisły

Zalecana powierzchnia wybranych form ochrony wg Kistowskiego (2001), 1 – pomnik przyrody; 2 – rezerwat przyrody; 3 – stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej; 4 – użytek ekologiczny; 5 – park krajobrazowy; 6 – zespół przyrodniczo-krajobrazowy

Zagrożenia wybranych form ochrony przyrody województwa kujawsko-pomorskiego

Tabela 4. Powierzchnia, reżim ochronny oraz główny przedmiot, cel ochrony wybranych form ochrony konserwatorskiej woj. kujawsko-pomorskiego

Table 4.

Obiekty istniejące i <i>projektowane</i>	Powierzchnia obiektu (ha)	Reżim ochronny			Główny przedmiot i cel ochrony	Zalecana optymalna powierzchnia ochrony wg Kistowskiego (2001) (ha)
		w	ś	m		
Rezerwat Krajobrazowy „Dolina Osy”	665,12	*			PRZEDMIOT Krajobraz w ujęciu fizjonomicznym CEL zachowanie systemu doliny rzecznej	1 – 1000
Zespół Przyrodniczo Krajobrazowy „Słupski Gródek nad Osą”	4,78		*		PRZEDMIOT Krajobraz w ujęciu fizjonomicznym z obiektami kulturowymi CEL ochrona krawędzi wysoczyzny z licznymi jarami oraz wczesnośredniowiecznym grodziskiem porośniętym ponad 100 letnim lasem	ok. 50 – ok. 1000
Użytek Ekologiczny „Słup”	1,10		*		PRZEDMIOT Bioróżnorodność CEL zasoby genowe łąki wśród lasów	kilka – ok. 100
Rezerwat Geomorfologiczny „Jezioro Fletnowskie”	25,21	*			PRZEDMIOT rywna o interesującej historii ewolucji, wypełniającej centralną jej część jezioro, proces zarastania jeziora, glony jeziora, torfowiska niskie, sukcesja zbiorowisk roślinnych, niektóre zbiorowiska roślinne CEL zachowanie unikatowej pod względem geomorfologicznym rywny subglacialnej	1 – 1000
Stanowisko Dokumentacyjne „Białochowo”	93,52		*		PRZEDMIOT Georóżnorodność ze szczególnym uwzględnieniem georóżnorodności rzeźby i budowy geologicznej CEL zachowanie unikatowego fragmentu wysoczyzny morenowej ze strefą zboczową, z licznymi niszami źródłiskowymi i wązami, oraz fragmentu dna Basenu Grudziądzkiego	0 – ok. 10
Pomnik Przyrody „Białochowo”	0,10	*			PRZEDMIOT Georóżnorodność budowy geologicznej i rzeźby CEL zachowanie wychodni zlepieńca plejstocńskiego	0 – 1
Park Krajobrazowy Doliny Dolnej Wisły	55000		*		PRZEDMIOT Krajobraz w ujęciu fizjonomicznym CEL zachowanie walorów przyrodniczych i kulturowych doliny rzecznej	ok. 1000 – ok. 100000

Rafał Kot

<i>Rezerwat Krajobrazowy „Parów Cieleszyński”</i>	35,77	*		PRZEDMIOT Krajobraz w ujęciu fizjonomicznym CEL zachowanie interesującego pod względem geomorfologicznym krajobrazu w postaci głębokiego i rozczłonkowanego parowu, stanowiska piaskowców i zlepieńców plejstoceńskich, rzadkich gatunków zwierząt i unikatowych zespołów roślinnych	1 – 1000
<i>Pomnik Przyrody „Zlepieńce Plejstoceńskie w Parowie Cieleszyńskim”</i>	0,10	*		PRZEDMIOT Georóżnorodność budowy geologicznej i rzeźby CEL zachowanie wychodni zlepieńców i piaskowców plejstoceńskich	0 – 1
<i>Stanowisko Dokumentacyjne „Kem w Czemlewie”</i>	0,80		*	PRZEDMIOT Georóżnorodność rzeźby i budowy geologicznej CEL zachowanie pozostałości kemu z charakterystyczną dla tej formy litologią i budową wewnętrzną	0 – ok. 10

Głównym przedmiotem ochrony Rezerwatu Krajobrazowego „Dolina Osy” jest krajobraz oraz jego komponenty abiotyczne i biotyczne decydujące o wartościach estetycznych obszaru. Reżim ochronny rezerwatu jest wysoki, a powierzchnia mieści się w przedziale zaproponowanym przez Kistowskiego (2001). W pobliżu rezerwatu utworzono zespół przyrodniczo-krajobrazowy, który ma chronić krajobraz wraz z jego elementami kulturowymi oraz użytek ekologiczny mający chronić bioróżnorodność. Wśród analizowanych form zespół przyrodniczo krajobrazowy reprezentuje najniższy reżim ochronny, a jego powierzchnia odpowiada optymalnemu przedziałowi zaproponowanemu przez Kistowskiego (2001). Powierzchnia użytku ekologicznego jest mniejsza niż zaproponowana przez Kistowskiego (2001) dla tego typu formy ochrony.

Istniejący rezerwat geomorfologiczny Jezioro Fletnowskie oraz projektowany rezerwat krajobrazowy Parów Cieleszyński położone są w Parku Krajobrazowym Doliny Dolnej Wisły. Przedmiotem ochrony parku krajobrazowego jest krajobraz w ujęciu fizjonomicznym, a w przypadku wymienionych rezerwatów przede wszystkim georóżnorodność rzeźby, budowy geologicznej i litologii, które determinują bioróżnorodność. Reżim ochronny rezerwatów jest wysoki, a parku krajobrazowego średni. Analizowane obiekty mają powierzchnie mieszczące się w przedziałach zaproponowanych przez Kistowskiego (2001).

Stanowisko dokumentacyjne „Białochowo” reprezentuje średni reżim ochronny, jego przedmiotem ochrony jest georóżnorodność rzeźby, a powierzchnia znacznie odbiega od wartości powierzchni proponowanych przez Kistowskiego (2001) dla tego rodzaju form. W obrębie stanowiska utworzono niewielki pomnik przyrody, o wysokim reżimie ochronnym, którego przedmiotem ochrony jest georóżnorodność budowy geologicznej.

Kem w Czemlewie to klasyczny przykład stanowiska dokumentacyjnego o średnim reżimie ochronnym. O wydzieleniu tego typu formy ochrony decyduje zróżnicowanie rzeźby i budowy geologicznej jednego z najlepiej zbadanych kemów w Polsce.

Wnioski

Analizy wybranych form ochrony przyrody Parku Krajobrazowego Doliny Dolnej Wisły i jego najbliższego otoczenia pozwalają na określenie następujących wniosków:

Rezerваты krajobrazowe mogą być tworzone w najbardziej atrakcyjnych pod względem krajobrazowym, czy widokowym fragmentach parków krajobrazowych np. rezerwat krajobrazowy „Dolina Brdy” w granicach Tucholskiego Parku Krajobrazowego, a także w atrakcyjnych krajobrazowo obszarach chronionego krajobrazu jak np. rezerwat krajobrazowy „Dolina Osy”. Optymalna powierzchnia rezerwatów krajobrazowych powinna wynosić 100 – 1000 ha.

Dla obszarów, w których głównym przedmiotem ochrony jest rzeźba terenu wraz z aktualnie zachodzącymi intensywnymi procesami geomorfologicznymi, powinna zostać wprowadzona forma ochrony - rezerwat geomorfologiczny, jak np. w przypadku rezerwatu „Jezioro Fletnowskie”, [który w niektórych źródłach jest określany również jako rezerwat krajobrazowy (Plan Ochrony 1998)] lub projektowanego rezerwatu krajobrazowego „Parów Cieleczyński”. Parów Cieleczyński jest również formą o dużych walorach krajobrazowych, jednak chcąc go uznać za rezerwat krajobrazowy powinno się powiększyć jego obszar przynajmniej do powierzchni leżącej w granicach PKDDW. Fragment parowu po lewej stronie Strugi Niewieścińskiej proponowany do ochrony w 1991 roku, powinien zostać uznany za rezerwat geomorfologiczny. W parowie stwierdzono również występowanie zlepieńców plejstoceńskich, które adekwatnie do zlepieńców grudziądzkich w okolicach Białochowa czy wychodni zlepieńców plejstoceńskich w okolicach Rogóżna powinny zostać uznane za pomnik przyrody.

Obszar stanowiska dokumentacyjnego „Białochowo” reprezentuje ten sam typ krajobrazu, z podobnymi, zachodzącymi procesami geomorfologicznymi, który występuje w „Parowie Cieleczyńskim”. Powierzchnia stanowiska jest trzykrotnie większa od powierzchni aktualnie projektowanego rezerwatu i według Kistowskiego (2001) zbyt duża by była chroniona jako taka forma ochrony. Ze względu na walory i dużą powierzchnię „Białochowo” powinno zostać objęte ochroną rezerwatową i uznane za rezerwat geomorfologiczny.

Klasycznym przykładem stanowiska dokumentacyjnego może być „Kem w Czemlewie”. Niekorzystna lokalizacja obiektu w pobliżu granicy PKDDW i enklawy wyłączonej z ochrony, powinna przyczynić się do jak najszybszego uporządkowania terenu przez gminę i uznania pozostałości kemu za obiekt chroniony. Uniemożliwiłoby to całkowite wyeksploatowanie, zaśmiecenie i zniszczenie ciekawej pod względem naukowym formy.

Utworzony w okolicach rezerwatu krajobrazowego „Dolina Osy” zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Słupski Gródek nad Osą” zajmuje, według rozważań Kistowskiego (2001), zbyt małą optymalną powierzchnię, by uznać go za taką formę ochrony. Tworzenie obszarów chronionych o podobnym przedmiocie ochrony i reżimie ochronnym obok już istniejących obiektów nie jest najlepszym rozwiązaniem. W przypadku doliny Osy może to potwierdzać zaproponowaną przez Kota (2000) zmianę

przebiegu granicy rezerwatu krajobrazowego „Dolina Osy”, by ochroną objąć również pozostałe cenne obszary w obrębie tej malowniczej doliny rzecznej. By chronić natomiast krajobraz naturalny i kulturowy zaledwie kilku hektarowego zespołu przyrodniczo-krajobrazowego powinien on zostać, wraz z pobliskim użytkiem ekologicznym, przyłączony do rezerwatu krajobrazowego „Dolina Osy”. W granicach rezerwatu występuje więcej łąk porastających terasy rzeczne, które można z powodzeniem uznać za użytki ekologiczne.

Wiele z omawianych form ochrony przyrody jest zagrożonych przez nieracjonalną działalność człowieka albo w granicach obszarów chronionych, bądź w ich najbliższym otoczeniu. Wynikiem tego są m. in. zabiegi powodujące obniżanie się poziomu wód gruntowych, nielegalna eksploatacja zasobów leśnych i geologicznych. Człowiek często pozostawia śmieci o różnym składzie, nie zwracając uwagi na fakt ochrony danego obszaru. Najgorsza sytuacja jest w pobliżu granicy obszarów chronionych i pól oraz pól i wód, gdzie miejscowi rolnicy organizują lokalne wysypiska śmieci. Znane są przykłady bezpośredniego, powierzchniowego spływu gnojowicy np. do Strugi Dusocińskiej w niewielkiej odległości od granicy obszaru chronionego. Niepokoić może również działalność myśliwych, którzy wokół ambon przycinają krzewy i zarośla, a w tych miejscach pozostawiają śmieci o różnym składzie.

Trudną do rozwiązania jest sprawa zmiany mentalności ludności miejscowej i władz lokalnych i uświadomienie im, że warto zainteresować się najbliższą okolicą właśnie przez zachowanie najbardziej wartościowych obszarów przez uznanie ich za obszary chronione, a nie ich zaśmiecanie i nadmierna eksploatacja, bo może to spowodować degradację środowiska, w którym żyją.

Ważne są również kwestie ochrony przyrody, a własność obszaru o dużych walorach, które nie rozwiązane i nie uporządkowane są największym zagrożeniem dla organizacji wybranych form ochrony przyrody w celu zachowania często rzadkich i unikatowych obiektów i obszarów środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Reasumując zagrożenia wybranych form ochrony przyrody woj. Kujawsko-Pomorskiego można podzielić na trzy grupy: prawno-lokalizacyjne, sozologiczne i społeczno-ekonomiczne.

Zagrożenia prawno-lokalizacyjne dotyczą:

- nieuregulowanej sprawy powstawania rezerwatów geomorfologicznych lub geomorfologiczno-geologicznych chroniących obszary o dużych walorach i zróżnicowaniu rzeźby i budowy geologicznej;
- rozwiązania problemu walorów środowiska, a typu formy ochrony oraz braku jednoznacznych i szczegółowych kryteriów wydzielenia lub wzorców w już istniejących i funkcjonujących obszarach chronionych zwłaszcza wśród rezerwatów i obiektów ochrony indywidualnej;
- zaniedbań w wytyczaniu obszarów chronionych środowiska abiotycznego zanim zostaną one całkowicie zdezastowane;

Zagrożenia wybranych form ochrony przyrody województwa kujawsko-pomorskiego

- zbyt dużego nagromadzenia różnych typów form ochrony na bardzo małym obszarze przede wszystkim o tym samym lub zbliżonym przedmiocie ochrony i reżimie ochronnym;
- konsekwentnego uznawanie tych samych cennych obiektów za obszary chronione tej samej rangi;

Zagrożenia zoologiczne obejmują:

- złą gospodarkę odpadami z małych zakładów usługowych i gospodarstw leżących również w najbliższym otoczeniu obszarów chronionych;
- występowanie śmieci o różnym składzie w obrębie obszarów chronionych istniejących i projektowanych oraz w ich najbliższym otoczeniu, szczególnie w miejscach przebywania wędkarzy, myśliwych, a także na granicy pól i lasów, wód i lasów;
- brak działań gmin w sprawie porządkowania i usuwania śmieci przede wszystkim z obszarów chronionych i ich najbliższego otoczenia;
- powierzchniowe i podziemne zanieczyszczenie wód gruntowych, powierzchniowych i gleb poprzez spływ powierzchniowy np. gnojowicy, a także przecieki z nieszczelnych szamb;
- emisję gazowych i pyłowych zanieczyszczeń powietrza z gospodarstw indywidualnych, w których dla uzyskania ciepła spala się różne substancje, podczas spalania których powstają toksyczne i niebezpieczne gazy i pyły;

Zagrożenia społeczno-ekonomiczne obejmują:

- brak, ze strony ludności miejscowej i władz lokalnych, poczucia wartości i zachowania cennych obiektów środowiska przez np. racjonalne uznanie ich za określone typy form ochrony;
- niechęć społeczeństwa i lokalnych władz do wszelkich zakazów na terenach chronionych oraz do kwestii nieracjonalnego powoływania obszarów chronionych (np. zbyt duża liczba typów obiektów chronionych na bardzo małym obszarze);
- problem własności gruntów, a walory środowiska i ich ochrona;
- często rabunkowe pozyskiwanie dóbr środowiska, co jest wynikiem biedy społeczeństwa.

Literatura

- Czubiński Z., 1965 – Parki narodowe i rezerваты przyrody w Polsce, [w:] Ochrona przyrody i jej zasobów – problemy i metody, pod redakcją W. Szafera, T. II, Wyd. Zakładu Ochrony Przyrody PAN, Kraków.
- Denisiuk Z., 1987 – Projekt nowej klasyfikacji rezerwatów przyrody, [w:] Chronimy Przyrodę Ojczystą, R. XLIII, z. 1, s. 16-28.
- Gacka – Grzesikiewicz E. i in., 1996 – Rezerваты przyrody, [w:] Obszary chronione w Polsce pod red. J. Radziejowskiego, Instytut Ochrony Środowiska, Warszawa, s. 115-118.

- Galon R., 1984 – Typy krajobrazu naturalnego i regiony fizycznogeograficzne, [w:] Województwo toruńskie. Przyroda – ludność i osadnictwo – gospodarka, pod redakcją R. Galona, PWN, Warszawa-Poznań-Toruń, s. 251-259.
- Kistowski M., 2001 – Indywidualne formy ochrony przyrody w obrębie parków krajobrazowych województwa pomorskiego – “dylematy babuszki”, [w:] Park krajobrazowy i co dalej, pod redakcją G. Bezkowskiej, Problemy Ekologii Krajobrazu, t. IX, Łódź, s. 78-88.
- Kondracki J. 2000 – Geografia regionalna Polski, PWN, Warszawa.
- Kot R., 2000, Problematyka delimitacji typów urozycisk na przykładzie wybranego fragmentu Rezerwatu Krajobrazowego „Dolina Osy”, AUNC, Geografia XXX, z. 104, Toruń, s. 57-74.
- Lankauf K. R., Pasierbski M., 1994 – Osobliwości budowy wewnętrznej kemu w Czemplewie , AUNC, Geografia XXVI, z. 91, s. 3-26.
- Plan Ochrony Rezerwatu Przyrody „Jezioro Fletnowskie”, 1998 – opracowanie zbiorowe, Gdynia.
- Stachowiak M., Korczyński M., 1991 – Rezerwat krajobrazowy „Parów Cieleżyński”, (dokumentacja u Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Bydgoszczy).
- Ustawa z dnia 16 października 1991 r. (z późniejszymi zmianami), Dz. U. z 2001 r. Nr 99, poz. 1079.
- Wiśniewski E., Dysarz R., 1993 – Opis geomorfologiczny Rezerwatu „Jezioro Fletnowskie”, (maszynopis u Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Bydgoszczy).